

აგროდაზღვევა: სახელმწიფოს მიერ განხორციელებული პოლიტიკის მიღწევები და გამოწვევები

ნატო კაკაშვილი

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
ასისტენტ პროფესორი

ხათუნა ბარბაქაძე

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
ასოცირებული პროფესორი

აგროდაზღვევა არის დაცვის ინსტრუმენტი, საქართველოს გააჩნია აგროდაზღვევის თითქმის რვა წლიანი გამოცდილება. აგროდაზღვევის სტრატეგიის ძირითადი მიმართულებები როგორც, დაზღვეული სასოფლო-სამეურნეო კულტურების ფართობის ზრდას, ასევე რისკების მართვისა და ზარალის შეფასების ახალი მეთოდების გამოყენებას ითვალისწინებს.

ნებისმიერ ქვეყანაში აგროდაზღვევა ერთ-ერთი ყველაზე რთული დარგია. სახელმწიფო აგროდაზღვევა საქართველოში 2014 წლიდან დაიწყო, თუმცა ბევრი ელემენტი შეიცვალა, დაიხვეწა. 2014-2020 წლებში დაახლოებით გაცემულია 115 ათასი სადაზღვევო პოლისი, დააზღვიეს 100 ათას ჰექტარი მიწის ფართობი, ხოლო ამ პერიოდში მოზიდულმა სადაზღვევო პრემიამ შეადგინა 69.7 მლნ.ლარი, სახელმწიფოს თანადაფინანსებამ კი 48 მლნ. ლარი შეადგინა. დღეს, უკვე ფერმერებს სადაზღვევო მომსახურების სარგებლობის წარმატებული გამოცდილება აქვთ. მათ მიეცათ საშუალება მიღებული ნამატი შემოსავალი გამოიყენონ რისკების დაზღვევისათვის. სახელმწიფო დაზღვევის პროგრამით სარგებლობისას, ფერმერებს მინიმუმამდე შეუმცირდებათ ზარალი, ამასთან თანადაფინანსება მცირე მეურნეობებისათვის შეადგენს 70%-ს, ხოლო ვაზზე 50%-ს. სადაზღვევო პოლისით იფარება ისეთი სადაზღვევო რისკები, რომელიც გამოწვეულია სეტყვის, წყალდიდობის, ქარიშხლის ან საშემოდგომო ყინვის მიერ. აგროდაზღვევის პროგრამით სარგებლობა შეუძლია ნებისმიერ ფიზიკურ ან იურიდიულ პირს, რომელიც ფლობს ან სარგებლობს საჯარო რეესტრის ეროვნულ სააგენტოში რეგისტრირებული სასოფლო-სამეურნეო მიწის ნაკვეთით. დამზღვევი ან მიწის მესაკუთრე ასევე რეგისტრირებული უნდა იყოს ფერმერთა/ფერმათა რეესტრში. ფერმერს უფლება აქვს დააზღვიოს ერთწლოვანი და მრავალწლოვანი მარცვლოვანი კულტურა. აგროდაზღვევის პროგრამაში ჩართული არის შვიდი სადაზღვევო კომპანია, მათ შორის: ალდაგი, ჯიპიაი ჰოლდინგი, ევროინს ჯორჯია, არდი, ალფა, თიბისი დაზღვევა, ნიუვიუენ დაზღვევა. სადაზღვევო კომპანიასთან ფერმერი აფორმებს ხელშეკრულებას, იხდის სადაზღვევო პრემიას, სადაზღვევო პოლისი ძალაშია ოთხი დღის შემდეგ.

საკვანძო სიტყვები: სადაზღვევო რისკი; აგროდაზღვევა; სეტყვა; ქარიშხალი; წყალდიდობა.

არასასურველი ამინდი, სხვადასხვა კლიმატური მოვლენა განსაკუთრებით ცუდად ზემოქმედებს სოფლის მეურნეობაზე, რაც თავისთავად ამცირებს მისალბ შემოსავალს. მითუმეტეს საქართველო განსხვავებულია კლიმატური ზონებით, თითოეული მათგანი სპეციფიკური რისკით ხასიათდება. აღნიშნული რისკების თავიდან აცილება დამოუკიდებლად თითქმის შეუძლებელია, ამიტომ განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება აგროსექტორში რისკების დაზღვევას. არსებული სისტემა მხოლოდ მოსავალს აზღვევს ცალკეული რისკებისაგან, როგორცაა: სეტყვა, ქარიშხალი, წყალდიდობა და ა.შ. თუმცა აუცილებლად მიგვაჩნია ნერგის დაზღვევაც დაემატოს.

მიუხედავად იმისა, რომ სახელმწიფო სადაზღვევო პოლისის უმეტეს ნაწილს ასუბსიდირებს, ფერმერების მხოლოდ 3%-ი აზღვევს საკუთარ მოსავალს. განახლებული პირობებით 5-დან 10 ჰექტარამდე გაიზარდა ერთ ბენეფიციარზე დაზღვევას დაქვემდებარებული მიწის ფართობი, ხოლო მარცვლეული კულტურის შემთვევაში 30 ჰექტარიდან 50 ჰექტარამდე გაიზარდა. აღნიშნული პროგრამით ფერმერს სადაზღვევო პოლისის 30%-ის დაფარვა უწევს, ხოლო ვაზის კულტურის შემთხვევაში სახელმწიფო ფარავს 50%-ს. თუ ფერმერი არ დაეთანხმა ზარალის ანაზღაურებისთვის განკუთვნილ თანხას, სადაზღვევო კომპანია მოითხოვს ვიდეოგადაღებას, ხოლო ფერმერს აქვს შესაძლებლობა მიმართოს დამომუკიდებელ ექსპერტს.

სახელმწიფო ვალდებულია უზრუნველყოს, ფერმერთა ფინანსური დაცულობა, რათა სოფლად მცხოვრები ადამიანები იყვნენ სოციალურად უზრუნველყოფილები. ამ მიზნით განახორციელოს ინვესტიციები, ჩამოაყალიბოს ეფექტური, მდგრადი და მოქნილი სისტემა, რომელიც განავითარებს და წარმატებულ სფეროდ აქცევს აგროდაზღვევას და სოფლის მეურნეობას, ფერმერებს კი შესაძლებლობას მისცემს მშვიდად აწარმოონ სოფლის პროდუქცია, რაც პირდაპირ აისახება ქვეყნის ეკონომიკურ, თუ ფინანსურ ზრდაზე.

აგროდაზღვევაში მოზიდული სადაზღვევო პრემია

აგროდაზღვევაში ჯამური სადაზღვევო პრემიის ოდენობა და ანაზღაურებული ზიანის ოდენობა 2010 წლიდან 2020 წლამდე, თითქმის 175-ჯერ არის გაზრდილი. სახელმწიფოს წილი დაფინანსებაში საკმაოდ მაღალია და შეადგენს დაფინანსების 70%-95%-ს.

აგროდაზღვევის განვითარების მიზეზებია:

- ✓ სახელმწიფოს ნება – ქვეყანაში ყველანაირი პრობლემის მოგვარების შესაძლებლობები და ბერკეტები გააჩნია სახელმწიფოს;
- ✓ სამინისტროს და მისი უწყებების კომპეტენცია და კომპლექსურობა;
- ✓ რვა წლიანი გამოცდილება;
- ✓ სადაზღვევო კომპანიებთან და სადაზღვევო ასოციაციებთან კონსტრუქციული თანამშრომლობა;
- ✓ ფერმერებთან უშუალო და ხშირი ურთიერთობა.

აგროდაზღვევის სახელმწიფო პროგრამის ნაკლოვანებებზე კი შეიძლება განვიხილოთ:

- ✓ პროგრამის ჩარჩოები, რომელიც საკმაოდ მცირეა, იგი მხოლოდ ოთხი რისკის დაზღვევას გულისხმობს, მიზანშეწონილად მიგვაჩნია სხვადასხვა რისკის დამატება, მაგალითად, აქტუალური რისკია ყინვა, რასაც ამ ეტაპზე პროგრამა არ ითვალისწინებს. აუცილებელია ჩარჩოს გაფართოება, რათა პროგრამა გახდეს უფრო მიმზიდველი და მოთხოვნადი ფერმერებში.
- ✓ კვალიფიკაციური კადრების სიმცირე.

აგროდაზღვევის განუვითარებლობის მთავარ მიზეზს წარმოადგენს მცირე ზომის ბაზარი; გახშირებული სტიქიური მოვლენები და კლიმატური ცვლილება; ფერმერებში ინფორმირების დაბალი დონე; კოვიდ 19-ის პანდემია – შესაძლებელია ყველას და ყველაფერს არაპროგნოზირებული საფრთხე დაემუქროს. პანდემიამ სერიოზული დარტყმები მიაყენა ქვეყნის მთელ ეკონომიკას, თუმცა მთავრობამ, აქაც სერიოზული ნაბიჯები გადადგა მოცემული პრობლემის გადასაჭრელად.

საქართველოს მთავრობამ შეიმუშავა ახალი ანტიკრიზისული გეგმა, რომელიც ითვალისწინებდა ზრუნვას ფერმერებზე და სოფელზე. პროგრამა კონკრეტულად ითვალისწინებდა სუბსიდი-

რებას, რაც გამოიხატებოდა შემდეგში – იმ პირებს, ვისაც საკუთრებაში ჰქონდათ მიწის ნაკვეთი 1 ჰექტარ მიწაზე ერიცხებოდა 200 ქულა, რომელიც უდრიდა 200 ლარს, დარიცხული ქულებით მიწის ნაკვეთის მესაკუთრეს შეეძლო მცენარეთა დაცვის, მოვლის ბიოლოგიური/ქიმიური საშუალებების; ;ნერგის, თესლის და სასუქების შექენა

აღნიშნული პროგრამით ისარგებლა 200 000-მდე ფერმერმა, ხოლო მთლიანი ბიუჯეტი შეადგენდა 37 000 000 ლარს. პროგრამაში მონაწილეობა შეეძლო იმ ფერმერს, რომელსაც ჯამურად ჰქონდა რეგისტრირებული არანაკლებ 0.25 ჰექტარი მიწა და არაუმეტეს 10 ჰექტარი მიწა. მთავრობის მიერ შეთავაზებულმა გეგმამ უდიდესი გავლენა იქონია პანდემიის პროცესში აგრო სექტორისთვის, რადგან აგრარულმა სექტორმა ამ დიდ გამოწვევას გაუძლო. ურთულესი პერიოდის (პანდემიის პერიოდი) მიუხედავად მთავრობამ არ შეწყვიტა 2014 წელს დაწყებული პროექტი ფერმერებისთვის და ამ პროგრამასთან ერთად შესთავაზა ახალი გეგმა, რომელიც ასევე საკმაოდ ნაყოფიერი გამოდგა აღნიშნული სფეროსთვის.

აგროდაზღვევის მიზანს წარმოადგენს ფერმერთა შემოსავლის სტაბილიზაცია და აგროწარმოების უწყვეტობა. სახელმწიფო სუბსიდირებას უმეტეს შემთხვევაში ახდენს სადაზღვევო პრემიაში, სადაც სახელმწიფოს მონაწილეობა სრული ან ნაწილობრივია, სუბსიდირების ერთ-ერთ მთავარ მიზანს წარმოადგენს ფერმერებს მიაწოდონ დაზღვევა ხელმისაწვდომ ფასში.

დასკვნები და რეკომენდაციები

საქართველოს აგროდაზღვევის სახელმწიფო პროგრამა არის ახალი სისტემა, რომელიც განხორციელების პროცესში თანდათანობით იხვეწება. საქართველოს მოსახლეობის კომფორტული გარემოს უზრუნველყოფის, ეკონომიკური პოტენციალის ზრდის, ეკონომიკური უსაფრთხოების და ქვეყნის ფინანსური შემოსავლების ზრდის ერთ-ერთ მყარ გარანტს და საფუძველს წარმოადგენს აგრობიზნესით დაკავებული ფერმერების დაცვა და აგროსექტორის განვითარება.

სახელმწიფომ აგროდაზღვევის კუთხით პროგრამის ფარგლებში ყველაზე დიდი ოდენობით დააფინანსა კახეთის რეგიონი, კერძოდ აქ გაცემული პოლისების რაოდენობა იყო, 44 903, ხოლო დაფინანსება შეადგენდა 23 851 523 ლარს, რადგან კახეთის რეგიონი გამორჩეულია სასოფლო სა-მეურნეო სექტორის განვითარებით, შედარებით საქართველოს სხვა რეგიონებთან.

აგროდაზღვევის განვითარება და პოპულარიზაცია უმეტეს შემთხვევაში დამოკიდებულია ქვეყნის მთავრობაზე, სწორედ სახელმწიფოს მიერ გატარებული პროგრამებით გახდა სხვადასხვა ქვეყნებში აგროდაზღვევა წარმატებული დარგი.

მიზანშეწონილად მიგვაჩნია სახელმწიფომ აგროდაზღვევის განვითარებისთვის გადადგას მნიშვნელოვანი ნაბიჯები, კერძოდ:

- ✓ სახელმწიფომ სადაზღვევო კომპანიებთან ერთად უნდა შეიმუშაოს საინფორმაციო გეგმა (კამპანია), რაც ხელს შეუწყობს ფერმერებში და მცირე მენარმეებში ცოდნის დონის ამაღლებას. კამპანიაში მონაწილეები აუცილებლად უნდა იყვნენ პროფესიონალები, რათა ფერმერებში გამოიწვიონ მაღალი დაინტერესების დონე აგროდაზღვევის სახელმწიფო პროგრამის მხრივ;
- ✓ სადაზღვევო პროდუქტის კიდევ უფრო გაიაფება – საქართველოს მთავრობამ აგროდაზღვევის პროგრამის ფარგლებში ნამდვილად უპრეცედენტო შეთავაზება გაუკეთა სოფლად მცხოვრებ ადამიანებს, თუმცა სადაზღვევო პროდუქტი ფერმერებისთვის მაინც ძვირია, რაც გამოწვეულია ქვეყნის ეკონომიკური თუ ფინანსური მდგომარეობით. სახელმწიფომ

კიდევ უფრო უნდა გააიაფოს და სადაზღვევო პროდუქტი ფერმერებისთვის გახადოს ხელმისაწვდომი;

- ✓ სადაზღვევო რისკების დამატება – ამჟამად აგროდაზღვევის სახელმწიფო პროგრამა აზღვევს მხოლოდ ოთხ რისკს (წყალდიდობა, სეტყვა, საშემოდგომო ყინვა, ქარიშხალი), დარგის განვითარებისთვის საჭიროა დაემატოს კიდევ სხვა რისკები, კერძოდ ყინვა სეზონის ზამთრის პერიოდშიც, ხანძარი და მინისძვრა. მოცემული რისკების დამატებით აგროდაზღვევა უფრო მომხიბვლელი გახდება მცირე მენარმეებისთვის და ფერმერებისთვის, რადგან მათი დაცულობის დონე უფრო მეტად აიწვს მაღლა.
- ✓ აგროდაზღვევის ნაწილობრივი სავალდებულო დაზღვევა – აგროდაზღვევის ნაწილობრივმა სავალდებულო დაზღვევამ ბევრ ქვეყანაში (ახალ ზელანდიაში, ინდოეთში, იაპონიაში, ბრაზილიაში, არგენტინაში და საბერძნეთში) წარმატებით იმუშავა. საქართველოს მთავრობამ სახელმწიფო პროგრამის ფარგლებში უნდა შეიმუშაოს გეგმა, რის ფარგლებშიც დაზღვევა, რაღაც კრიტერიუმებიდან გამომდინარე იქნება სავალდებულო, მაგალითად ფერმერი, რომელიც ამუშავებს 10 000 ჰექტარზე მეტს, მისთვის აგროდაზღვევა სავალდებულო უნდა იყოს. მოცემული პროექტი ხელს შეუწყობს, როგორც ფერმერს, რომელსაც მოსავალი ექნება დაზღვეული ასევე აგროდაზღვევას, რომელიც უფრო მოხმარებადი გახდება.

ლიტერატურა:

1. კოვზანაძე ი. საქართველოს სოფლის მეურნეობის ფინანსური უზრუნველყოფის პოლიტიკა თანამედროვე ეტაპზე. შურ. „ეკონომიკა და ბიზნესი“ 2019;
2. ნონიაძე ა. როგორ გავხადოთ სოფლის მეურნეობა პერსპექტიული დარგი საქართველოში- აგროსექტორის დაზღვევის საერთაშორისო გამოცდილება. 15.08.2019;
3. საქართველოს მთავრობის 2014 წლის 19 აგვისტოს განკარგულება №1462 „აგროდაზღვევის მიზნით განსახორციელებელი ღონისძიებების შესახებ“, თბ., 2014;
4. საქართველოს მთავრობის 2015 წლის 19 თებერვლის განკარგულება №306 „აგროდაზღვევის პროგრამის დამტკიცების შესახებ“, თბ., 2015;
5. საქართველოს მთავრობის 2020 წლის 10 აპრილის №236 დადგენილება „აგროდაზღვევის პროგრამის დამტკიცების შესახებ“, თბ., 2020;
6. საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს 2018-2019-2020 წლის წლიური ანგარიში;
7. საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო, აგროდაზღვევის განვითარების სტრატეგია 2021-2024;
8. <http://census.ge/files/results/agriculture/AG%20Census%20Release.pdf>
9. <https://www.atlas-mag.net/en/article/agricultural-insurance-products-and-schemes>
<https://agroseguero.es>

Agroinsurance: Achievements and Challenges of State-Implemented Policies

Nato Kakashvili

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

Assistant Professor

Khatuna Barbakadze

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

Associate Professor

SUMMARY

We consider it expedient for the more complete development of agro-insurance:

- ✓ The state should develop an information plan (campaign) together with insurance companies, which will help raise the level of knowledge among farmers and small entrepreneurs. The participants in the campaign must be professionals in order to generate a high level of interest among farmers in terms of the state agro-insurance program;
- ✓ Making the insurance product even cheaper – making the insurance product available to farmers;
- ✓ Addition of insurance risks – for the development of the industry, it is necessary to add other risks, namely frost in the winter season, fire and earthquake;
- ✓ Partial compulsory insurance of agro insurance – the government of Georgia should develop a plan within the framework of the state program, within the framework of which insurance will be mandatory based on some criteria, for example, a farmer who cultivates more than 10,000 hectares should have agro insurance for him.

Keywords: insurance risk; agricultural insurance, hail; the storm flood.